

BİBLİYOGRAFYA :

Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, II, 163-165; M. Ch. Pertusier, *Promenades pittoresques dans Constantinople*, Paris 1815-17, lv. 15; M. Melling, *Voyage pittoresque de Constantinople et des rives du Bosphore*, Paris 1819 → İstanbul 1969 ("Seconde vue du Bosphore prise à Kandilly" başlıklı bölümün önündeki levha); R. Walsh – Th. Allom, *Constantinople and the Scenery of the Seven Churches of Asia Minor*, London 1838, s. 32-33; Mehmed Râif, *Mir'ât-ı İstanbul* (haz. Günay Kut – Hatice Aynur), İstanbul 1996, s. 279-284; Sedat Hakkı Eldem, *Köşkler ve Kasırlar*, İstanbul 1974, II, 238-258; a.mlf., *Boğaziçi Anıları*, İstanbul 1979, rs. 182-186; Halûk Şehsuvaroğlu, *Asırlar Boyunca İstanbul*, İstanbul, ts., s. 240; Pars Tuğlacı, *Osmanlı Mirarlığında Batılılaşma Dönemi ve Balyan Ailesi*, İstanbul 1981, s. 187-193; Mustafa Cezar, "Sanatta Batıya Açılışa Saray Yapılarının ve Kültürünün Yeri", *TBMM Milli Saraylar Sempozyumu: Bildiriler*, İstanbul 1985, s. 55-56; Çelik Gülersoy, *Küçüküsu*, İstanbul 1985; Metin Sözen, *Devletin Evi Saray*, İstanbul 1990, s. 166-173; Banu Bilgicioğlu, *Başbakanlık Osmanlı Arşivinde Bulunan Belgelerin Sanat Tarihi Yönüyle İncelenmesi* (yüksek lisans tezi, 1998), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, tür.yer.; Tülay Artan, "Küçüküsu Kasrı", *DBİst.A*, V, 162.

SEMAVİ EYİCE

KÜÇÜKU, Muhammed

(1784-1844)

Arnavut asıllı şair.

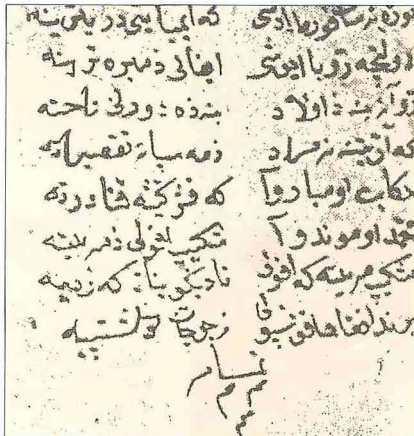
Arnavutluk'un güneyinde Yanya vilâyetinin Çamırıya (Çamëri) bölgesinde bulunan Konispol köyünde doğdu. Adı Arnavutça kaynaklarda Muhamet Çami olarak da geçer. İlk dinî bilgileri köyünde aldık-tan sonra amcasının teşvikiyle Kahire'ye gitti. Ezher'de on bir yıl süren öğreniminin ardından Konispol'a döndü. Buradaki camilerde din görevlisi olarak çalıştı ve halk arasında saygın bir din âlimi olarak tanındı. 1844'te Konispol'da vefat etti.

Rubâî şeklinde kaleme aldığı şiirleri ve yaptığı çevirilerden Arnavutça yanında Türkçe ve Arapça'ya da vâkıf olduğu anlaşılmaktadır. Küçükü'nun, bir yandan Arnavut edebiyatında İslâmî unsurları ve terminolojiyi, öte yandan Türkçe kelime hazinesinin geniş olduğu Konispol bölgesi halk dilini kullanması dikkat çekmektedir. Ayrıca Arap harfleriyle Arnavutça kaleme aldığı eserleriyle Arnavut kültürüne Osmanlı alfabesinin yerleşmesi ve halk edebiyatında rubâî türünün yaygınlaşması hususunda önemli rol oynamıştır. Arnavut halk diline ve edebiyatına yaptığı katkılarla Arnavut millî şairi sayılan Naîm Fraşeri'ye öncülük yaptığı ve Naîm'in

onun şiirlerinin etkisi altında kaldığı belirtilmektedir.

Eserleri. 1. Erveheja (Bükreş 1888). 428 beyitten oluşan bu manzum hikâyede işlenen konu, Ravza adıyla meşhur anonim manzum bir Türkçe hikâyeden alınmıştır. Bir nüshası Jani Vreto tarafından Yanya vilâyetine bağlı Ergiri'de (Çjirokastra) bulunarak yayımlanmıştır. Kosovalı çağdaş Arnavut edebiyatçısı Ahmet Qirezi eseri tiyatroya adapte etmiştir. **2. Jusufi dhe Zelihaja**. 1215 beyitten meydana gelen bu manzum aşk hikâyesi, konusunda Arnavut edebiyatında ilk çalışma sayılır. Müellifin, büyük bir ihtimalle Taşlıcalı Yahyâ Bey'in aynı adlı mesnevisinden hareketle kaleme aldığı eser (Hasan Kaleşi, XVI-XVII [1970], s. 61) henüz yayımlanmamıştır. **3. Gurbetlinjê**. 100 mısradan oluşan ve gurbetçilerin hayatından bahseden dörtlük halindeki bu şiir de henüz neşredilmemiştir. **4. Zaptimi i Misolongjit**. 300 beyitten meydana gelen ve henüz yayımlanmayan bu eser, 1822'de Yunanistan'daki Misolongi'nin Türkler tarafından fethini konu edinmektedir. **5. Bekriu**. Dinî motiflerle süslenen bu manzum eser içki içenler hakkında mev'iza mahiyetinde kaleme alınmıştır. **6. Kasidetü'l-bürde**. Bûsiri'nin *Kasidetü'l-bürde*'sinin Arnavutça'ya tercümesi olup Arap edebiyatından Arnavutça'ya yapılan ilk çeviri olması bakımından önem taşır. Küçükü'nun Türkçe'den de bazı çeviriler yaptığı kaynaklarda zikredilmekle birlikte hangi eserleri tercüme ettiği bilinmemektedir (Osman Myderrizi, sy. I [1951], s. 72-82).

Muhammed Küçükü'nun *Erveheja* adlı eserinin son sayfası (Molla Hodo Asperi özel kütüphanesi)

BİBLİYOGRAFYA :

Dhimitër S. Shuteriqi v.dğr., *Historia e Letërsisë Shqipe I-II*, Prishtinë 1975, s. 75-76, 215-224; a.mlf., *Shkrimet Shqipe në Vitet 1332-1850*, Prishtinë 1978, s. 184, 191, 194, 218, 236; Hajdar Salihu, *Poezia e Bejtexhinjue* (nşr. Rilindja), Prishtinë 1987, fq. 173; Mahmud Hysa, *Krestomaci e Letërsisë së Vjetër Shqiptare*, Prishtinë 1987, s. 269-283; a.mlf., *Alamiada Shqiptare-I (Studime Letrare)*, Shkup 2000, I, 127-177; a.mlf., "Zëvendësimi i Konceptit Islam në Poemën 'Erveheja' të Muhamed Kyçyktu", *Hëna e Re*, VII/50-52, Shkup 1993, s. 17; Robert Elsie, *Histori e Letërsisë Shqiptare* (trc. Abdurrahim Myftiu), Tiranë-Pejë 1997, s. 78-81; Osman Myderrizi, "Erveheja e M. Çamit", *Buletini i Shkencave Shoqërore*, sy. 1, Tiranë 1951, s. 72-82; a.mlf., "Letërsia Shqipe me Alfabetin Arab", a.e., sy. 2 (1955), s. 148-155; a.mlf., "Letërsia Fetare e Bektashive", a.e., sy. 3 (1955), s. 131-141; Hasan Kaleşi, "Albanska Aljamiado Književnost", *POF*, XVI-XVII (1970), s. 60-61; Muhamed Pirraku, "Gjurmë të Veprimtarisë Letrare Shqipe me Alfabet Arab", *Dituria*, sy. 1-2, Prishtinë 1972, s. 77-127; Elez Ismaili, "Elementi Fetar Islam në Letërsinë Shqiptare", *Hëna e Re*, VII/53 (1993), s. 17.

MUHAMMED ARUÇI

KÜÇÜM HAN

(ö. 1006/1598'den sonra)

Batı Sibirya hanı
(1563-1581).

Hayatının ilk yılları hakkında bilgi yoktur. Ebülğazi Bahadır Han eserinde onu Murtaza Han oğlu olarak tanımlayıp Cuci Han'ın oğlu Şeyban vasıtasıyla soyunu Cengiz Han'a bağlar (*Şecere-i Türk*, I, 177). Rus kaynaklarında ise Kazak keneli olduğu belirtilir. Küçüm Han'ın hangi şartlarda Sibir Hanlığı'nın başına geçtiği açık değildir. Merkezi Tura (bugün Tümen) şehri olan Sibir Hanlığı'nın başında bulunan Yâdigâr Han'ın 1552 yılında Kazan'ı alan Ruslar'a elçiler göndererek vergi vermeyi ve Moskova'nın hâkimiyetini kabul etmeyi önermesi üzerine 1563'te Küçüm Han'ın, halkın desteğiyle İrtiş nehri üzerindeki İsker şehrinin ve Batı Sibir Hanlığı'nın idaresini eline geçirdiği kaydedilir. Sibir yurdunda huzuru sağlayan Küçüm Han, İrtiş ve Tobol bölgesindeki Tatarlar'la Baraba çölündeki Tatarlar'ı hâkimiyeti altına aldı, fakat kısa sürede dengeler yeniden hanlık aleyhine değişmeye başladı. 1569 yılında Ruslar'ın baskıları karşısında 1572'de onlara vergi ödemeyi kabul eden Küçüm Han ertesi yıl Çarlık elçisini öldürttü ve en güvendiği adamı olan Muhammed Kul'u Perm üzerine gönderdi. Böylece Rusya ile Sibir Hanlığı arasındaki ilişkiler kesildi. Rus çarı Sibir'in